

Van *baggerlezen* naar rijke teksten

FOCUS op begrip op de Windwijzer

Wie 's ochtends door de gangen van De Windwijzer loopt, kan het niet missen: de leerlingen op deze school lezen heel veel boeken. In het middenpad staat een lange tafel waarop kisten vol met boeken staan. In de klaslokalen heerst stilte: iedereen leest, ook de leerkrachten. Het is onderdeel van de methodiek *FOCUS op begrip* – een afgeleide van de methodiek *DENKI!*. Daarbij wordt begrijpend lezen geïntegreerd aangeboden binnen een bepaald vakoverstijgend thema. Werken met *FOCUS op begrip* vraagt een stevige inzet van het team, maar je krijgt er wel veel voor terug, vertelt teamleider en groepsleerkracht Harmien van Elp.

De Windwijzer is een Oecumenische Daltonschool met ongeveer 300 leerlingen. De school ligt in een wijk in Almere waar relatief veel kinderen met hoogopgeleide, welgestelde ouders wonen. Vanuit het principe van Daltononderwijs is het eigenaarschap van kinderen op deze school heel belangrijk. Leerlingen hebben veel inspraak in het onderwijs dat zij krijgen. Zo hadden de leerlingen een hekel aan het vak begrijpend lezen, hoewel zij er prima op scoorden. Harmien zegt lachend: “de leerlingen noemden het *baggerlezen*.” Ook de leraren waren niet tevreden met de methode die ze voor begrijpend lezen gebruikten. De school ging daarom op

zoek naar een andere aanpak, zonder methode. De directie kwam uit op het programma *DENKI!*, dat zich later ontwikkelde tot *FOCUS op begrip*. De Windwijzer nam contact op met de Hogeschool Windesheim in Zwolle die het begeleidingstraject op zich nam.

Veel boeken en teksten

In de methodiek *FOCUS op begrip* staat in alle groepen steeds één thema centraal. Binnen dat thema gaan leerlingen aan de slag met begrijpend lezen. Ze lezen veel boeken en teksten en vergaren zo allerlei kennis over het thema. Het thema is terug te zien in de hele school: er hangen tekeningen en kaartjes met vragen over het onderwerp, er zijn materialen, en er is een grote selectie van verschillende soorten boeken over het onderwerp beschikbaar. Bij elk thema lezen leerlingen namelijk minimaal twee bijpassende boeken. Dat kan tijdens de dagelijkse twintig minuten vrij lezen aan het begin van de ochtend, maar

De focus ligt in De Windwijzer minder op het doel om goed begrijpend te lezen, maar veel meer op het proces van leren: wat maakt dat kinderen willen lezen?

ook daarbuiten. Daarnaast gaan leerlingen zelf op zoek naar informatie over het thema, bijvoorbeeld om een presentatie voor te bereiden. De leerkrachten kiezen ook teksten die door de hele klas worden gelezen. Daarbij vinden ze het belangrijk om *rijke* teksten te kiezen (zie kader). Er wordt gewerkt met tekstsets: combinaties van artikelen uit verschillende media rond

een bepaald thema. De leerkrachten merken dat leerlingen veel belangstelling hebben voor nieuwsartikelen.

Om een ruim aanbod aan boeken bij elk thema te kunnen bieden, doet de school een beroep op de Bibliotheek op school. De leesconsulent selecteert boeken die aansluiten bij de thema's en brengt die naar de school. De Windwijzer heeft ook een eigen schoolbibliotheek die door bieb(groot)ouders wordt beheerd. Iedere woensdag gaan leerlingen van alle klassen langs de schoolbibliotheek om een boek uit te kiezen dat ze gedurende de komende week op school kunnen lezen. In vertel- en boekenkringen worden leeservaringen uitgewisseld. Het team van De Windwijzer zou de collectie graag uitbreiden, want volgens hen gaat het uiteindelijk om het plezier in lezen. De focus ligt in De Windwijzer dan ook minder op het doel om goed begrijpend te lezen, maar veel meer op het proces van leren: wat maakt dat kinderen willen lezen? Harmien: "Leerlingen moeten gepakt worden door een boek, dan gaat begrijpend lezen vanzelf. Daarvoor moeten ze reflecteren op wat ze leuk vinden, en er moet voldoende aanbod zijn om vervolgens een passend boek te kunnen kiezen."

Sinds de Windwijzer met *FOCUS op begrip werkt*, zijn de CITO-scores verbeterd. Maar het mooiste resultaat is dat de motivatie van leerlingen voor begrijpend lezen sterk is toegenomen. "Leerlingen die graag lezen, gaan vervolgens ook meer en uiteindelijk beter lezen. Doordat leerkrachten zien wat deze aanpak met leerlingen doet, worden ze er ook steeds enthousiaster voor", aldus Harmien.

Weerstand

Want in eerste instantie was er best wat weerstand vanuit het team tegen de nieuwe aanpak voor begrijpend lezen. De methodiek is vanuit wetenschappelijke inzichten ontwikkeld, maar is niet altijd even praktisch voor leerkrachten. De Windwijzer was één van de eerste scholen die met de methodiek aan de slag ging, dus er was nog enige aanpassing aan de praktijk nodig. Tijdens het twee jaar durende begeleidingstraject met Erna van Koeven van Hogeschool Windesheim is er gewerkt aan het aanpassen van de methodiek aan de wensen en noden

Een vrij leesmoment in groep 3 en 4 op De Windwijzer

van De Windwijzer. Tijdens dat traject vonden er nascholingen plaats en werden teammomenten ingepland. Het hele team werd meegenomen in de implementatie. Dat deed een beroep op Harmien als teamleider. Omdat zij er de waarde van inzag, kon zij haar enthousiasme overbrengen naar het team. "Het vraagt een uur van de lestijd per dag, en er wordt al zoveel van leerkrachten verwacht. Als je er als teamleider dan zelf niet in gelooft, werkt het niet." Uiteindelijk is iedereen overtuigd. Harmien: "Deze methodiek is het. Het werkt echt perfect, ik wens het iedere school om zo te werken." ◀◀

Carlijn Pereira is beleidsadviseur onderwijs bij de Nederlandse Taalunie. Zij is secretaris van de Nederlands-Vlaamse Taalraad Begrijpend Lezen, en is één van de auteurs van het Taalraadadvies *Effectief onderwijs in begrijpend lezen. Acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie*.

Toelichting van de Taalraad

Rijke teksten zijn essentieel voor de taal- en denkontwikkeling van leerlingen. Ze bevorderen de ontwikkeling van kennis van de wereld, maken leerlingen nieuwsgierig en motiveren hen om verder te lezen, te kijken of te luisteren. Rijke teksten zijn niet vereenvoudigd en komen uit een authentieke bron. Ze hebben een afwisselend en gevarieerd taalgebruik en een heldere structuur. *Scaffolding* helpt leerlingen om rijke teksten te doorgronden. Bij *scaffolding* bied je als leraar ondersteuning die net boven het niveau van een leerling

ligt, waardoor de leerling een hoger niveau kan bereiken. Je helpt leerlingen om verbanden te zien met het thema van de tekst, en om nieuwe verbanden te ontdekken. Ook De Windwijzer gebruikt rijke teksten die bij een centraal onderwerp of thema aansluiten, die aanzetten tot denken of de verbeelding prikkelen. Zo bieden deze teksten de mogelijkheid om vanuit verschillende perspectieven naar een onderwerp of thema te kijken en erover van gedachten te wisselen. Op die manier ontstaat een diep begrip van de tekst.